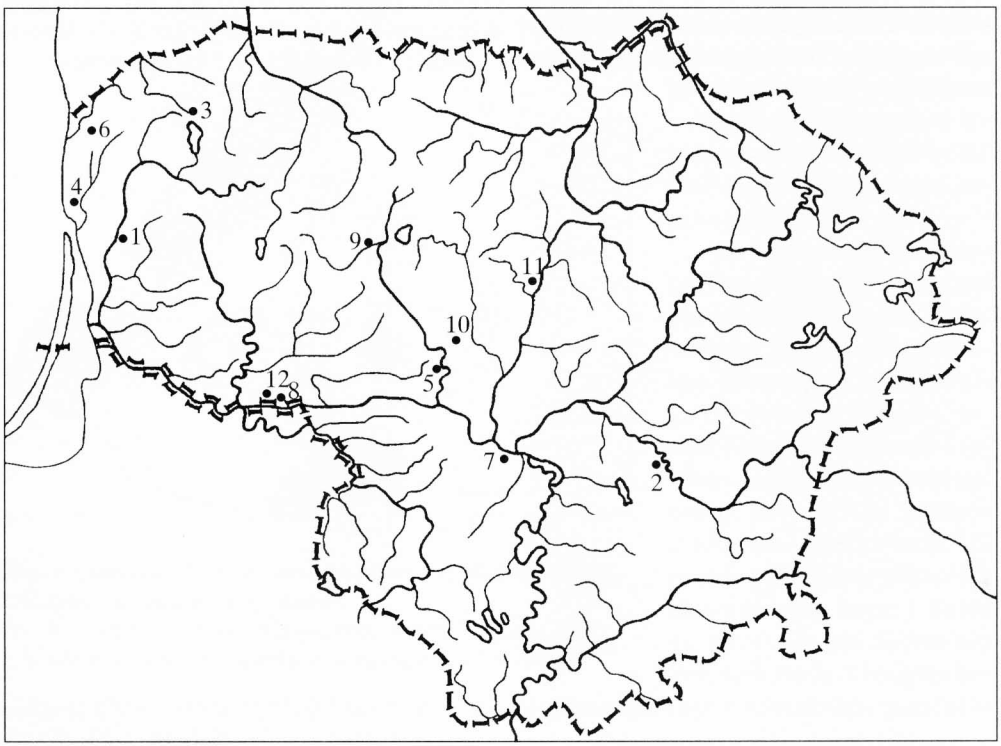
IV. GELEŽIES AMŽIAUS KAPINYNAI



31 pav. Geležies amžiaus kapinynai:
Fig. 31. Cemeteries of the Iron Age:

1 – Baitai, 2 – Baruoliai, 3 – Dovainiai, 4 – Kalnuvėnai, 5 – Kalniškiai, 6 – Lazdininkai, 7 – Marvelė, 8 – Naudvaris, 9 – Paprūdžiai, 10 – Rekošaičiai, 11 – Vaidatoniai, 12 – Viešvilė.

REKOŠAIČIŲ KAPINYNAS

Jonas BALČIŪNAS

KPC užsakymu 2003 m. vykdyti Raseinių r. Rekošaičių kapinyno ir Agelaičių pilkapių vietos (žr. p. 79–80) žvalgomieji archeologijos tyrimai, kurių tikslas buvo nustatyti šių objektų vertę, jų išlikimą ir chronologiją.

Rekošaičių kapinynas (AV 2002) (Nemakščių sen.) yra apie 1,25 km į V nuo Gilvitinės pralaidos Užkalnių–Prišginų kelyje, apie 0,75 km į V–PV nuo Gilvitinės dešiniojo kranto ir 0,15 km į Š–ŠV nuo Upynikės dešiniojo kranto, lauke, gana lygioje ir neaukštoje, žemėjančioje į P ir V pusę vietoje.

VAK archyve esančiame išraše iš Lietuvos žemės vardyno nurodoma, kad čia 1934 m. kasant žvyrą atsitiktinai buvo rasti „senovės laikų žalvarinis durtuvas..., dvi žalvarinės pagražintos grandinėlės ir žmogaus kaulai". Radinių sklypo savininkas neišsaugojęs (žr. KPC archyvas, *VAK,* f. 1, ap. 1, b. 81, l. 339). 1980 m. kapinyno vietą žvalgė MMT, 2002 m. – KPC. Prieš keletą metų melioruojant žemę čia buvusi nedidelė žvyrduobė užstumdyta, o jos vieta išlyginta.

Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu kapinyne iškastos dvi perkasos, ištirtas bendras 35 m^2 plotas. Vienoje perkasoje rasti keturi griautiniai kapai, iš kurių du (kapai 1 ir 3) buvo apardyti ariant, vienas, dvigubas kapas 2, kuriame rasti per 30 m. amžiaus vyro ir iki 5 m. amžiaus vaiko kaulai (visos kapinyne rastos antropologinės medžiagos analizę atliko VU MF doc. dr. R. Jankauskas) – suardytas ir vienas (kapas 4) – santykinai sveikas.

Kapuose ir atsitiktinai buvo rasta iš viso 50 archeologinių radinių. Pirmuosiuose trijuose kapuose, aptiktuose 25–30 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus, maždaug dirvožemio ir įžemio riboje, įkapės nebuvo gausios. *Kape 1*, kuriame netaisyklingoje keturkampėje duobėje aukštielninkas, galva į PV (325°) buvo palaidotas per 40 m. vyras, rasti du įmoviniai ietigaliai (rombine ir profiliuota plunksnomis) ir žalvarinė įvija. Suardytame dvigubame *kape 2* iš viso buvo rastos tik žalvarinės įvija ir maža įvijėlė. *Kape 3*, kuriame aukštielninka, galva į ŠR (150°; kapo duobė iš aplinkos neišsiskyrė) buvo palaidota per 40 m. moteris, rasta žalvarinė antkaklė tordiruotu lankeliu, dvi žalvarinės įvijos, gintarinis karolis ir geležinė yla. Tuo tarpu *kape 4*, kuris buvo gerokai gilesnis (jo duobė siekė iki 1,06 m gylio nuo dabartinio žemės paviršiaus), įkapių buvo gausu – iš viso 28 daiktai. Šiame įdomiame kape, netaisyklingo ovalo formos, 3,7 m ilgio ir iki 1,8 m pločio duobėje smailesniu V galu, tarsi kiek primenančioje priekiu į V atsuktą platų luotą, lentiniame 2,2 m ilgio ir 0,7 m pločio karste aukštielninkas, galva į V (280°) buvo palaidotas 25–30 m. vyras, kurio kaukolės viršutinė dalis buvo padėta tarp dešiniojo šono ir rankos. Galvos vietoje buvo likęs tiktai apatinis žandikaulis. Kaip jau minėta, mirusiajam į kapą buvo įdėtos gausios įkapės – ginklai, darbo įrankiai ir papuošalai: du geležiniai įmoviniai kirviai, du įmoviniai ietigaliai profi-

liuotomis plunksnomis, įtveriamasis peilis, įmovinė vedega, dvi žalvarinės antkaklės (viena pastorintais užkeistais galais, kita – tordiruotu lankeliu, su kabliukais galuose), septynios apyrankės (viena storagalė – ant dešiniosios rankos riešo ir viena apskrito skerspjūvio bei penkios juostinės – ant kairiosios rankos dilbio bei riešo), dvi lankinės segės, gintaro karolis, septynios žalvarinės įvijos ir viena tūtelė. Lankinės segės ir gintaro karolis gulėjo po kaukolės skliauto kaulais ir, matyt, buvo įdėti kaip atskira auka, o žalvarinės įvijos ir tūtelė buvo greta kaukolės – greičiausiai jomis buvo papuoštos mirusiojo galvos plaukų sruogos ar kaselės. Sprendžiant iš visko, šis kapas, matyt, po gana neilgo laiko nuo mirusiojo palaidojimo, dėl kažkokių priežasčių (gal mirusysis vaidendavosi ar sapnuodavosi savo gentainiams?) buvo atkastas, dar nesupuvęs karstas atidarytas, vyro galva (tiksliau – jos viršutinė dalis) atskirta nuo kūno ir padėta prie dešiniojo šono, o kapas vėl užkastas (matyt, minkštieji audiniai bent iš dalies jau buvo suirę, nes kaulų tyrimo metu neaptikta jokių kaukolės kaulų trauminių pažeidimų). Ties kapo duobės R galu aptiktos dvi nedidelės anglingos dėmės rodytų, jog prie kapo, greičiausiai jau pakartotinai jį užkasus, buvo atliktos kažkokios su ugnimi susijusios apeigos. Šis kapas pagal rastąsias įkapes datuotinas V a.

Tarp pavienių kapinyne aptiktų radinių buvo ir retas ratelinis smeigtukas sidabruota galvute su savotiška plokščia trikampe karūnėle. Lietuvoje žinomi 7 panašūs smeigtukai su nuokamiene galvute virš ratelio, rasti 5 vietose (keturiose Šiaurės Lietuvoje ir vienoje Šilutės r.). Visi jie iš suardytų kapų. Keli tokie smeigtukai, tarp jų ir su plokštelėmis („karūnėlėmis“) virš ratelių, rasti ir Latvijoje, daugiausia Žiemgaloje. Be to, kapinyne buvo aptikta ir gana reto kryžinio smeigtuko su galvutės centre pritvirtinta adata galvutė (Lietuvoje devyniose vietose, daugiausia Žemaitijoje, rasti 23 tokie smeigtukai).

Rekošaičių kapinyną pagal jame aptiktus radinius, matyt, reikėtų datuoti V–VII a. Šis kapinynas gerokai apardytas kasant žvyrą ir vėliau, užstumdant žvyrduobę bei išlyginant vietą, tačiau dar nesunaikintas.

REKOŠAIČIAI CEMETERY

By request of KPC, in 2003 the archaeological survey explorations were carried out in the Raseiniai district, the site of Rekošaičiai cemetery (AV 2002) and the site of Agelaičiai barrows (AR 892) (see pages 79–80).

In the Rekošaičiai cemetery the area of 35 m^2 was investigated and four graves were uncovered. Among them grave 4 distinguished by abundance of burial items. They counted 28: weapons, working tools, decorations. Totally in the graves and stray 50 artefacts were collected and by them this half-destroyed cemetery may be dated back to the 5th–6th centuries.